

СВІТЛОЇ ПАМ'ЯТІ ЯРОСЛАВА РОМАНОВИЧА ДАШКЕВИЧА

25 лютого 2010 року на 84-му році життя нас залишив видатний вчений сучасності, відомий історик, сходознавець, талановитий організатор науки, учитель та наставник для багатьох науковців, визначний громадський діяч, керівник Львівського відділення Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАНУ, завідувач кафедри сходознавства Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор історичних наук, професор Ярослав Романович Дашкевич. Але він запам'ятався нам не лише як видатний науковець сучасності, а і як дуже порядна та чуйна людина.

Ярослав Романович Дашкевич народився 13 грудня 1926 року у Львові, у славетній українській родині. Його батько Роман Корибут-Дашкевич, який походив із князівського роду, був видатним громадсько-політичним та військовим діячем, а мати – Олена Степанів – відомим українським ученим-географом та четарем Української Галицької армії.

Ярослав Романович отримав різнобічну освіту, що допомогло йому далі в житті. У 1944 року закінчив Львівську академічну гімназію та вступив до Львівського медичного інституту. Але повну вищу освіту він все ж таки здобув на філологічному факультеті Львівського державного університету імені Івана Франка у 1949 році. З того часу справжнім його покликанням стали гуманітарні студії. Але сталося лихо – за сфабрикованими звинуваченнями у політичній неблагонадійності він був засуджений орга-

нами КДБ на 10 років концтаборів. З того часу розпочалось життя, сповнене страждань та випробувань.

У 1956 році Ярослав Романович повернувся до Львова, але, як „політично неблагонадійний”, був позбавлений можливості працювати за фахом. Проте в умовах постійного тиску та нагляду з боку органів КДБ йому дозволили працювати бібліографом відділу історії України Інституту суспільних наук АН УРСР з 1957-го по 1966 р. У цей період він зацікавився історією вірмен в Україні. Як наслідок, у 1962 році вийшла його перша монографія „Армянские колонии на Украине в источниках и литературе XV–XIX веков”. Проте про захист кандидатської дисертації зі сходознавства в Україні тоді годі було б думати. Тому Ярослав Романович був змушений захистити вірменською мовою у Вірменії кандидатську дисертацію „Вірменські колонії на Україні в джерелах та літературі XV–XIX ст.” у 1963 році.

До 1989 року Ярослав Романович постійно зазнавав утисків з боку КДБ і, як наслідок, був позбавлений улюбленої роботи. Незважаючи на це, саме в цей важкий період Ярослав Романович став відомим дослідником історії Європи та Сходу не лише в СРСР, а й у багатьох країнах Заходу. На початку 70-х років його друг і колега Омелян Пріцак заснував при Гарвардському університеті (США) Інститут українських досліджень, у фахових виданнях якого Ярослав Романович Дашкевич отримав змогу публікувати результати своїх дослі-

джень, як єдиний український вчений, котрий проживав в СРСР. Окрім того, директор Інституту українських досліджень Омелян Прицак неодноразово запрошував Ярослава Дашкевича на роботу до Гарварду. Але Ярослав Романович не уявляв своє життя поза межами України. Проте кардинальні зміни в його житті сталися напередодні здобуття Україною незалежності.

У 1990 році він став провідним науковим співробітником Інституту суспільних наук Академії наук України, керівником Львівського відділення Археографічної комісії Академії наук УРСР, а з 1992 року і до кінця життя – заступником директора Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України та керівником Львівського відділення цієї ж установи. У 1994 році йому було присуджено науковий ступінь доктора історичних наук, а в 1996 році присвоєно вчене звання професора. З 1998 року Ярослав Романович очолював відновлену у Львівському національному університеті імені Івана Франка кафедру сходознавства. Це стало знаковою подією для українського сходознавства ще й тому, що зі Львовом була пов'язана доля видатного українського орієнталіста Омеляна Прицака. Саме тут, у Львові, два великих вчених вперше зустрілися. Це сталося у львівському Літературно-мистецькому клубі 1943 року, де, за словами Я. Дашкевича, „гімназист VII (передостаннього) класу гімназії вперше віч-на-віч зустрівся з магістром Омеляном Прицаком”.

Будучи близьким другом і однодумцем Омеляна Прицака, Ярослав Романович від початку заснування в 1991 році Інституту сходознавства ім. А.Ю. Кримського НАН і до своїх останніх днів працював та співпрацював з Інститутом, бо вважав, що сходознавство – це той напрям, який „досі ще не вивчено в історії України. Ми дивимось або на Північ, або на Захід, а забуваємо, що був, наприклад, Схід, справжній Схід”.

Протягом 19 років існування Інституту Ярослав Романович брав активну участь у його роботі як провідний науковий співробітник спочатку відділу Євразійського степу, а пізніше – відділу історіографії та джерелознавства. Він був членом Вченої ради Інституту сходознавства ім. А.Ю. Кримського, членом редколегій періодичних видань інституту – „Східний світ” та „Сходо-

знавство”;

неодноразово виступав рецензентом монографій, що видавались в Інституті; був науковим керівником та офіційним опонентом дисертацій зі сходознавчої тематики. Вагомою подією стали публікації Ярослава Романовича у виданнях та виступи на наукових конференціях Інституту сходознавства. Для нас, його колег-сходознавців, Ярослав Романович був і залишається провідним фахівцем не лише з вірменістики, а й видатним номадологом та істориком сходознавства. У доробку вченого більше 900 наукових праць, з яких значний відсоток становлять орієнталістичні студії.

Незважаючи на свою надзвичайну зайнятість, Ярослав Романович завжди знаходив час для молоді, опікувався аспірантами, бо вважав, що майбутнє науки – за молодими дослідниками. Він з оптимізмом дивився в майбутнє.

Проте ще чимало з його творчих задумів і планів залишилися нездійсненими, нереалізованими через його раптову смерть. Так, в останні місяці свого життя Ярослав Романович активно співпрацював зі співробітниками Інституту, готував до друку нові публікації зі сходознавства. Воспанне Ярослава Романович брав участь у XIII сходознавчих читаннях А.Ю. Кримського 22–33 жовтня 2009 року, де він виступив на пленарному засіданні з доповіддю „Українські мандрівники XIX ст. на Близькому Сході та їхні мемуари”. Ярослав Дашкевич збирався приїхати і на XIV читання 2010 року. За іронією долі це став останній виступ на наших конференціях, на яких він був постійним учасником.

Світлий образ Ярослава Романовича – видатного вченого і порядної людини, великого трудівника, талановитого організатора та прекрасного педагога, совісті сучасної української науки – назавжди залишиться в нашій пам'яті.

Не можна не погодитися з думкою відомого українського вченого Ярослава Грицака, який вважав, що про Дашкевича, як і про Франка, можна сказати: «Він світив на всю Україну, а його світло променіло набагато далі. Ми вдячні долі за те, що мали можливість працювати з великим вченим, учитися у нього, і за те, що були осяяні світлом Ярослава Дашкевича.»

О.Б. Бубенок, О.С. Мавріна